

«Сейфуллин оқулары – 16: Жаңа формациядағы жастар ғылыми-Қазақстанның болашағы» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары =Материалы Международной научно-теоретической конференции «Сейфуллинские чтения – 16: Молодежная наука, новой формации - будущее Казахстана. - 2020. - Т.І, Ч.1 - Б.311-312

АҚАУЛЫ АСТЫҚТЫҢ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІН ЖАҚСARTУДЫҢ ПЕРСПЕКТИВАЛЫ ӘДІСІ

Ермекбаев С.Б., Джумашева Г.М.

Астық тірі биологиялық жүйе ретінде қолайсыз ауа-райы жағдайларының әсеріне оңай ұшырайды, бұл оның сапасының төмендеуіне және технологиялық қасиеттерінің нашарлауына әкеліп соғады. Бұдан арылудың ең тиімді тәсілі - бұл астықтың пісіп-жетілуі кезінде зақымдануының алдын алу. Алайда егістікте осындай факторлардың зиянды әсерін толық болдырмау мүмкін емес, сондықтан осындай дән сапасын ықтимал түзету және жақсарту шараларын қабылдау керек. Астықтың нашарлаған сапасы оның сақталуы мен өңделуін күрделендіреді және қайта өңдеу өнімдерінің сапасына әсер етеді.

Ақаулы дәндерге егістік зиянкестермен зақымданған, өңген, үсік шалған, құрғақ дәндер және т.б. жатқызылады. Көбінесе зиянкестермен, микроағзалармен зақымданған, үсік шалған дәндер өніп кетуге бейім болады. Осы шығындар жағдайлар әсерінен жалпы шығындардың 60 %-ын құрайды. Астық әрдайым шикізат ресурстарының басқа түрлерінен ерекшеледі, себебі ол халықтың күнделікті тағамдарын, атап айтқанда нан-тоқаш және макарон өнімдері, жарма және басқа да бірқатар өнімдерді өндіру үшін пайдаланылады [1].

Астық сондай-ақ сыра, крахмал, спирт, тағамдық концентраттар сияқты құнды өнімдерді өндіру үшін шикізат ретінде қолданылады. Ол құрама жемнің негізгі компоненті (60 % дейін) болып табылады [2].

Дәнді дақылдарды жалпы жинауды арттыру үрдісі өзінің ішкі мұқтаждарын қанағаттандыру үшін де, оны дұрыс және ұтымды пайдалану кезінде экспорт үшін де (шамамен 6-7 млн.т) жеткілікті. Алайда, өсім қарқынын, құрама жем өндірісінің дамуы мен астық экспортын ескере отырып, таяу жылдары жалпы астық жинауды 20 млн. тоннаға дейін жеткізу қажет. Бұл деректер алынған астық сапасын, тасымалдау кезіндегі, дұрыс сақталмауы және ұтымсыз пайдаланылуы кезінде оның өзгеруін ескермейді және осыған байланысты астық қабылдау кәсіпорындары (АҚК), диірмендер, нан зауыттары және нәтижесінде біздің мемлекет 20 % - ға дейін астықты жоғалтады. Барлық пісіп-жетілген астықты сақтау және оны ұтымды пайдалану, астықтан жасалған өнімдердің максимумын алу - бүгінгі таңда отандық астық қабылдау және астық өңдеу кәсіпорындарының алдындағы бірден-бір негізгі міндеттер болып табылады. Ол үшін сақтау, тасымалдау және егістікжағдайында астық сапасының төмендеуінің және бүлінуінің

негізгі себептерін, сондай-ақ астық сапасын жақсартудың неғұрлым перспективалы және тиімді әдістерін білу қажет [3].

Сондықтан ақаулы астықты жылумен өңдеудің жаңа дәстүрлі емес әдістерін әзірлеу саласындағы зерттеулер оның сапасын жақсарту мақсатында уақытылы және өзекті болып табылады. Астық массасының өздігінен қызуын төмендету мақсатында жылумен өңдеуін ішкі жылу көздері болған жағдайда жүргізу қажет - энергияның ылғалмен сіңуі есебінен түзілетін, барлық көлемі бойынша біркелкі бөлінбеген астықты өңдеуді АЖЖ өрісінде жүргізу қажет [4].

Әдебиеттер тізімі

1. Ермекбаев С. Б. Повышение эффективности послеуборочной обработки проросшего зерна пшеницы на хлебоприемных предприятиях Северного Казахстана. дисс. к.т.н. М.: 1993 г., 144 с.

2. Егоров Г. А. Управление технологическими свойствами зерна. Воронеж, 2000, 348 с.

3. Подкопаев В.Н. Повышение качества и сокращение потерь зерна. Хлебпродинформ. М., 2002. 192 с.

4. G. M. Batanov, N. K. Berezhetskaya, I. A. Kossyi, A. N. Magunov and V. P. Silakov Interaction of high-power microwave beams with metal-dielectric media, 2004, p. 11.